

Rosenholm omkring 1850.

Fra Richardt og Becker: Prospekter af danske Herregaarde, II, 1845.

Fot. Det kgl. Bibliotek.

Livet på Rosenholm omkring 1830.

Ved Ole Karup Pedersen.

Efteråret 1829 rejste den 8-årige *Louise Rosenkrantz*¹⁾ fra Rosenholm, hvor hendes forældre boede, til København for at blive opdraget hos sin faster, kammerherreinde *Charlotte Emerentia Raben-Huitfeldt-Levetzau*²⁾ til Kærstrup. Bortrejsen medførte en brevvexling mellem mor og datter — og brudstykker af moderens breve, der findes på Rigsarkivet, er gengivet i det følgende. Louises mor, *Sophie Benedicte Rosenkrantz*³⁾, giver i disse breve et livligt og nu og da gribende indtryk af livet på Rosenholm, tjenestefolkenes forhold, familiens omgangskreds på de nærliggende gårde og — ikke mindst — af sig selv. Udover brevene, der er skrevet på Rosenholm, har jeg valgt at medtage de to sidste breve, skønt de er skrevet i København, fordi de ligesom afrunder billedet af Sophie Rosenkrantz; det allersidste brev til datteren er skrevet ganske kort før moderens død⁴⁾.

Louises søskende vil blive nævnt flere gange i det følgende; noget mindre hører vi om hendes far, baron *Holger Rosenkrantz*⁵⁾ til Tustrup. Han var uddannet som jurist, men havde

i sine unge år deltaget i bestyrelsen af godserne Clausholm⁶⁾ og Haseldorf⁷⁾ for grev *H. H. Friccius von Schilden*. På det sidstnævnte gods lærte han Sophie Benedicte von Bülow at kende, der opholdt sig der som plejedatter af grev Friccius von Schilden. De blev gift på Haseldorf i 1804, boede den første tid på Tustrup, men flyttede 1823 til Rosenholm, hvor de forblev, indtil de i 1833 flyttede til København. De havde ialt 14 børn — 7 drenge og 7 piger —, blandt disse var Louise nr. 10⁸⁾.

Der findes på Rigsarkivet bevaret ialt 27 breve fra Sophie Rosenkrantz til datteren Louise i tidsrummet 12. 10. 1829 til 4. 10. 1833. Af disse er der i det følgende bragt uddrag af de 26. Uddragene er foretaget efter mit personlige skøn om, hvad der kan være af særlig interesse til belysning af menneskene og forholdene på Rosenholm — udeladt er familienyheder af mindre betydning, gentagne opremsninger af gaver o. l. Det er mit håb, at dette udvalg — om hvis rimelige afgrænsning der naturligvis kan rejses diskussion — på den heldigste og ærligste måde lader Sophie Rosenkrantz' muntert fortællende skrivemåde komme til sin ret. Afskriften er bogstavret — heller ikke tegnsætningen er forsøgt normaliseret, og derved skulle brevene komme til at fremtræde i deres naturlige skikkelse, uden at læsningen dog skulle volde nutidslæsere vanskeligheder.

Foruden disse breve indeholder Elisabeth Louise Rosenkrantz' privatarkiv 4 breve fra faderen fra tiden efter moderens død, men disse omhandler forhold, der ingen forbindelse har med Rosenholm. Endvidere findes der 20 breve fra Louises søskende, der dog ikke giver oplysninger udover dem, der findes i moderens breve. Heller ikke 6 breve fra forskellige personer uden for familien har nogen interesse i denne sammenhæng.

Endelig findes der en dagbog ført af Louise Rosenkrantz i tiden 5. 5. til 18. 6. og 30. 7. til 24. 8. 1843 under hendes ophold på forskellige lolland-falsterske herregårde umiddelbart før hendes bryllup. Denne indeholder ingen oplysninger angående Rosenholm, men et smukt vidnesbyrd om Louises kærlighed til sin faster, der var død ganske kort tid før, findes under datoen 8. 6. 1843:

»— min Geburdsdag — som denne Gang oprandt for mig til usedvanlig Savn og Sorg — thi lige fra Morgenstunden af følte jeg mere end nogensinde, hvor tungt og frygteligt det var for første Gang i 13—14 Aar at maatte undvære den elskede Tantes Ønsker og Velsignelse paa denne Dag og hvor huul det er at maatte tilbringe denne Dag uden egentlig Hjem«

Sophie Rosenkrantz,
f. von Bülow
(1787—1833).
(Efter Rosenholm og
Rosenkrantzerne).

Sophie Rosenkrantz' navnetræk. Signaturen findes i en bog tilhørende dr. phil. Hans H. Fussing, der har stillet den til rådighed.

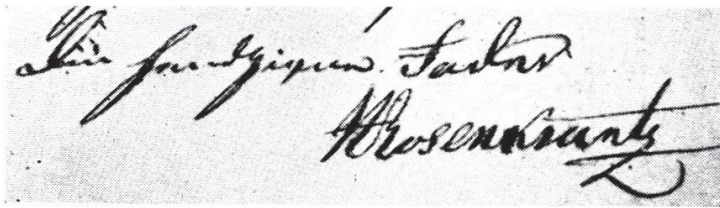
Rosenholm d. 12te October 1829
Mandag Formiddag Kl. 10.º)

Min søde lille Louise!

.....
Tusind Tak ogsaa du velsignede lille [for] de nydelige Linier du haver tilføyet i Jomfru *Grundvigs*¹⁰⁾ b[rev — nu] vil ieg heller ikke mere være bedrøved for dig — du bed[er mig] derom — tvertimod vil ieg daglig glæde mig mere og mere [over den] Lykke du gjør. Du kommer i gode Hender, din Tante¹¹⁾ vil [paa] al mulig

Holger Rosenkrantz
(1772—1839).
(Efter Rosenholm og
Rosenkrantzerne).

Holger Rosenkrantz' underskrift (i brev af 15.5.1836
i Elisabeth Louise Rosenkrantz' arkiv. R. A.).

Maade søge at gjøre dig Lived saa behagelig s[om muligt og] unde dig alle Fornøyer — og være dig en sand kierlig [?], bestreb dig alletiider ved Lydighed og Opmerksomhed at [gengælde] hendes Ømhed — saa k[an] du være overbevist du faar det [godt og] hun vil elske dig lige saa høyt som sit eget Barn — [?] ieg dig søde Louise bestandig at være Artig ikke Genstridig at hun ikke skal have Aarsag at fortryde hun haver taget dig til sig — det bliver din egen sande Gavn — vær lige saadan der som du alletiider var det hos os — et lydigt godt front Barn — derfor holder vi og alle saa meget af dig — og savner dig saa meget. — Nu haaber ieg du snart skriver mig til og lader mig hvide hvorledes det gaar dig.
.....
Jeg kan ret tænke mig min søde Louises Glæde og Forundring for

første Gang at see det store Kiøbenhavn — det haver vist moret dig — hvormed beskæftiger du dig? — strikker du paa din Strømpe eller leger du hele Dagen?

Rosenholm d. 2^{den} Novbr. 1829

Din lille Have skal vi nok passe, plante Blomster deri saa du skal finde den lige saa smuk som du forlod den. Dine Blomster som staar i Urtepotterne passer ieg trolig — de voxer godt og staar i Spisestuen paa Soelsiden.

I Dag 14 Dage d. 19de October blev lille *Anna*¹²⁾ døbt her i Kapellet, *Hanses*¹³⁾ Kiereste holdt hende over Daaben, *Fine Sikker*¹⁴⁾ stod hos Maarfaddere vare Baron *Adler*¹⁵⁾, *Ladigs*¹⁶⁾, din Oncel *Schou*¹⁷⁾ og Pastor *Dalhof*¹⁸⁾. *Marie*¹⁹⁾ kiørte i Gaard til Aarhus med Hans — hun skulde til Ballet i den nye Klup hvori Hans ogsaa er i. — I Dag ere de paa Constantiensborg²⁰⁾ og kommer i Morgen Eftermiddag hiem igien. — Hanses Bryllup bliver med det allerførste — formodentlig alt om 8te Dage. — De bliver i Vinter hos os.
.... Bedstemoders²¹⁾ Pige reiste i Gaard .. i hendes nye Tieneste — hun var meget bedrøved — den nye Pige hun haver faaet igien seer saa Tossed ud — leer og gaber bestandig. —
.....den gamle Biskop *Birk*²²⁾ i Aarhus er død og skal begraves i Morgen.

Esk. I Natt haver der formodentlig været en Katt oppe ved mine Fugle — i Morges fandt vi 7 Kanariefugle bidt ihjel — alle de andre ere saa forjagede blodig og syge saa ieg frygter der dør flere — endnu engang lev vel min søde Engel.

Rosenholm d. 18de Novbr. 1829²³⁾

I Løverdags havde Hans og *Anna*²⁴⁾ Bryllup — *Julius*²⁵⁾, *Iver*²⁶⁾ og *Trampe*²⁷⁾ kom Dagen i Forveien ganske uventet hertil — de fulgte med Hans og Marie Bryllupsdags morgen med til Constantienborg, ieg vilde saa inderlig gierne have været med — men da det var saa koldt turde ieg ikke vove at følge dertil — de unge nye gifte og Marie kom i Gaard Aftes hertil — Hans og Anna bliver hos os i Vinter og flytter sandsynlig til Sommer til Tustrup²⁸⁾ ieg vil helst blive bohende her — — de ere saa glade og Fornøyet — de logerer paa N° 1 —

Rosenholm d. 30de Novbr. 1829

Alle dine smaa Sødskende ere raske — Dine 3 ældste Brødre ere i Dag med Grev Trampe paa Klapjagt hos Grev *Scheels*²⁹⁾ paa Gl. Estrup³⁰⁾ om de kommer hiem i Aften ved ieg ikke mulig de bli-

ver der i Natt da det er en slem Storm og stærk Frost — Sidste Løverdag havde vi her et lille Ball, begge Jomfru Sikkers³¹⁾ — Mamsel Svabe, Jomfru Leemeier³²⁾ — Hanne Budtz, Forvalter Budtz fra Bistrup³³⁾ Lieutenenterne Jacobsen og Frideriksen Major Gähler³⁴⁾ — Fuldmægtig Kier fra Randers den unge Sikker³⁵⁾ og Tørslevs³⁶⁾ vare her — de dandsede indtil Kl. 7 om Morgenen — Dalhofs³⁷⁾ med Werner³⁸⁾ og Jørgen³⁹⁾ saavel som Schous⁴⁰⁾ vare ogsaa her vi morede os herlig ieg havde saa travld som Muus i Barselseng —

Rosenholm d. 21de Decbr. 1829

.....
 ... din Broder Friderick⁴¹⁾ beholder vi ikke længere end til Nyeaar — han kommer til Aarhus til en Major Gähler⁴²⁾ som du kien-der — husk den tykke lille Mand — han faar det vist godt da Majoren er en saa god rar Menneske — da han var her sidst paa Klapjagt blev han saa indtagen i Drengen at han partout vilde have ham — vi kunde ikke have noget derimod — men maae være ret glad derover — hvad der gjorde han især holdt saa meget af ham, var at han fandt Friderik lignede hans Søn Sigismund som døde i Foraaret. —

Rosenholm d. 16de Jan: 1830

Løverdag Formiddag Kl. 11.

Min søde lille Louise!

Jeg begynder alt i Dag mit Brev til dig da alle vores unge Menne-sker er ude og ieg desaarsag haver saa god en Roe at skrive — Hans og Anna ere i Dag reist til Constantiensborg, vores gode Grev Trampe⁴³⁾ fulgte med dem til Aarhus han kommer igien hiem i Aften men de toe første bliver 14 Dage borte — Julius er med Budtz paa Schafføegaard⁴⁴⁾ — de kiørte i Gaard i Kane dertil naar de kommer hiem ved ieg ikke. Iver tog i dette Øyeblik til Mygind — for at gratulere Pastor Dalhof⁴⁵⁾ hvis Geburdsdag er i Dag og for at bringe Werner og Jørgen i Aften hertil — heraf seer du min lille Glut — vi ere nesten ganske ene — det er en stor Forandring saa stille — hvorfor ieg vil more mig med at underholde mig lidt med dig. — Naar du nu reiser tilbage til Kiøbenhavn vil her blive gyse-lig stille — saa lenge de alle er hiemme gaaer Tiiden saa godt — Vinteren gaaer ubemerkt bort — hvor dine Brødre og Trampe er kan ingen kiede sig — Trampe kan og muntre alle
 ... Det haver meget glæded mig at lese i dit Brev om alle de nydelige Foræringer du haver faaet til Juulen — da ieg ved det vil have glædet dig usigelig og moret dig meget — Dine smaae Sødskende fik Nyetaarsaften ogsaa endeel presener — fra Anna — Julius, Iver og Trampe de vare alle 4 lige gode om at kiøbe til dem disse Ting — Leopoldine⁴⁶⁾ fik et par meget smukke Armbaad med Guldlaas, en Pregl⁴⁷⁾ til at brodere med af Staael med Perle-moersskaft samt en deel Sukkertøy — lille Grethe⁴⁸⁾ et par sorte

Steenskuls Bandelotter en Silke Pengepung et Stykke fin Sæbe og Sukkertøy — *Emerentze*⁴⁹⁾ fik et Sølv indvendig forgyldt Fingerbølle i et rød Safians Etui en nydelig lille Sax — samt ogsaa en deel Sukkertøy — *Friderik* fik en Sabel en Patrontaske 2 Kanoner og Sukkertøy — *Werner* en Pengepung, et Selskabsspil af smukke Kort med Figurer paa som skal spilles med Tærner hvoraf der vare 3 Stykker — og Sæbe. *Jørgen* fik en Kasse med en deel Snekeredskaber — en Pistol samt Sukkertøy *Anna* en Elfenbensrangle med Sølvklokker. Alt var ophengt i et Grantræ fuld af Lys — og paa hver Ting heftet skreven paa Papir deres Navn til hvem det var bestemt.

Torsdagen d. 7de vare vi allesammen i Aarhus til Comødie — og saa af det Bekkersche Selskab⁵⁰⁾ et smukt Stykke spillende Stiernedronningen⁵¹⁾

Paa Onsdag 8te Dage som er Kongens Geburddag⁵²⁾ skal ieg med dine Brødre til Aarhus til Ball og Comødie.

*Jomfru Grundvig*⁵³⁾ bliver her ikke lenger end til 1ste May — hun giver sig saa lided af med de Smaae haver ganske tabt Lysten til at læse med dem — de lærer næsten inted — derfor haver ieg sagt hende op — hun skal hiem til *Moderen*⁵⁴⁾ — *Frederik* følger naar ieg nu tager til Aarhus med mig derhen for at blive hos Major *Gähler*⁵⁵⁾ hvortil de paa begge Sider ære saa glade. Dine Brødre kan ikke saa lenge Overfarten er saa besverlig reise tilbage til Kiøbenhavn saasnart det bliver mulig tage de tilbage men før tillader vi det ikke

Rosenholm d. 19de April 1830

... det glæder mig usigelig snart kan vente den Fornøyelse at see din elskede Tante og i toe smaae *Glutter*⁵⁶⁾ her — det vil blive en Fest — naar i og alle de smaae her kan komme til at lege sammen, *Leopoldine* er saa usigelig lykkelig derover —

... vores gamle troe *Vægter Nicolay* ligger for Døden ieg troer neppe han staar sig som gjør mig meget ondt.

... *Gusta Grundvig* bliver endnu for det første her indtil *Moderen* flytter til Kiøbenhavn — saa du endnu kan faae hende at see her — hendes *Syster Ane*⁵⁷⁾ er i disse Dage her i Besøg —

Rosenholm d. 4de Julij 1830

Min søde lille Louise!

Da der i Dag gaar Buud til *Sophiendahl*⁵⁸⁾ kan ieg ikke undlade ogsaa at tilskrive dig nogle Linier for at sige dig vi alle her ere frisk og raske — Gud give du nu ogsaa var det igien — thi den Dag du reiste var du virkelig meget syg — men nu min lille rare *Glut* haaber ieg og du ganske ordentlig bruger den af doktor *Willemoes*⁵⁹⁾ dig ordinerte Medicin behold den jo ved dig og brek den ikke igien op som du gjorde den ene Aften du fik *Magnesia* — thi saa kan det ikke hielpe

Hermed sender ieg dig noget Brystsukker som ieg saa haaber vil smage dig vel og være godt for din Hoste — du kan gierne spise saa meget deraf som du vil det kan ikke skade din lille Mave — Leopoldine og Grethe læser nu ret flittig hos Gusta Gumpe⁶⁰) som lille Emerentze kalder hende.
 ... Marie er nu meget beskieftiget med at faae hendes Tøy til den Laalandske Reise istand hvortil hun glæder sig usigelig, gid du lille rare Louise kunde blive ganske rask igien til den Tiid.
 Hans og Anna flytter om nogle Dage til Tuustrup⁶¹), de haver nu saa travlt som Muus i Barselseng

Rosenholm d. 19de August 1830

Min gode lille Louise!

I største Hast skriver ieg dig disse Linier for at sige dig at ieg nu snart venter have den store Glæde at see dig paa Kierstrup⁶²) da ieg agter ifald din gode Tante tillader mig det at tiltræde min Reise herfra i Dag 14 Dage d. 2de Septbr. — Hans følger med mig da ieg ikke syns at reise allene —

Rosenholm d. 6te Decbr. 1830

.....
 ...lille Friederik er nu kommet fra Gählers⁶³) og skal strax efter Nyaaer til Pastor Bull⁶⁴) i Giesing som i en Deel Aar haver været Informator hos Kammerher Haxthausens⁶⁵) Børn i Kiøbenhavn — Leopoldine og Grethe læser meget flittig hos Marie. Jomfru Grundtvig er nu siden November i Aarhus hos hendes Moder⁶⁶) — hun lenges saa meget efter Rosenholm og kan ikke godt finde sig i at være i Byen —

.....
 Med mine Kanariefugle gaar det daaerlig nu haver ieg kuns 11 tilbage der ere døed en Deel og nogle af Turtelduerne hakked ihiel. 3 fløy bort da en Rude gik itu —

Kistine Sikker havde for 5 Uger siden Bryllop med den unge Leemeier⁶⁷) — nu boer de i Randers — ieg var Dagen efter paa Schafføgaard for at gratulere.

Rosenholm d. 19te Jan. 1831

.....
 ... — Vi haver ellers tilbragt her en meget glad og Fornøvelig Juul, den gamle Grev Trampe⁶⁸) fra Kiøbenhavn haver været her i 3 Uger og den søde velsignede Rikke Trampe⁶⁹) var med — det er en sielden vortreffelig Pige, saa blid og from, og alle som kien-der hende maa fatte Godhed og Kierlighed til hende — hun er meget Munter men tillige saa beskeden Anstendig og serdeles dannet og velopdragen — den gamle Greve er ogsaa en herlig ligefrem Mand — du kan troe din Fader var meget vel og munter i den Tiid da han holder saa meget af dem begge og morede sig saa godt —
 — og hver Aften legede de Juulelege vi gik nesten aldrig

førend Kl. 11—12 fra hverandre saa godt morede vi os,
 ... Schou⁷⁰) i Søeby er bleven kaldet til Prest i Aarslev — i salig
 Pastor *Frises*⁷¹) Sted og flytter med det første derhen — det er et
 godt Bytte.
 Til Juul fik de Smaae meget Legetøy

Rosenholm d. 14de Febr. 1831

.....
 Gartner *Schipper* blev paa samme Tiid som Børnene saa heftig syg
 — og døde desværre d. 30de Januari⁷²) — vi vil komme til at savne
 ham og faar vist ikke saa let hans Mage i Duelighed — han blev
 begravet i Dag 8te Dage — alle her fulgte ham — hans Enke bliver
 i sommer bohende i Huuset her — lille *Maren* ... ved endnu ikke at
 Faderen er død. — Det stakkels Barn hun holdt saa meget af ham.

 Vores gamle Barnepige *Karen* er nu da Børnene kom dem bleven
 syg og lagt i 8te Dage — hun haver vist ikke kunde taalt den idelige
 Nattevaagen i 3 Uger var hun nesten ingen Natt i Seng — hun haver
 vist sig overordentlig flink ved alle de Syge —

Rosenholm d. 21de April 18[31]

.....
 ... du spørger om vi haver havd Ball her i Vinter — Ney! ikke
 engang er her bleven dandsed — men derimod haver vores unge
 Herrer flere Gange været til Ball i Aarhus

.....
 Jeg haver ret glæded mig paa dine Veigne at høre du haver været
 paa Comødie i Vinter — var det ikke deilig? — Oberon⁷³) skal være
 et deylig og morsomt Stykke —

Rosenholm d. 3de Novbr. 1831

Torsdag Eftermiddag Kl. 5

.....
 Din Fader og Marie kom da for 3 Uger siden tilbage fra Kiøben-
 havn hvor de begge haver moret dem saa godt — og befandt dem
 vel efter Reisen, din Fader bragte et par smaae Guldørenringe med
 til Leopoldine og et par til Grethe, hvortil de var meget glade, vores
 Doctor *Nue*⁷⁴) haver nu for 8te Dage siden stukken dem Huller i
 Ørene — endskiøndt de endnu ære lided hollen kunde de ikke give
 Taalmodighed og haver nu faaet de Guldringe i, i Begyndelsen havde
 de Blyringe.

.....
 I Overmorgen paa Løverdage skal vi have Bryllup her paa Gaarden
 — nemlig *Kisten* lille Annas Amme som du haver seet i Fior Som-
 mer og som gifte dine Brødrers Tiener *Jens*⁷⁵) som fulgte med dem
 fra Kiøbenhavn — og som du ogsaa haver seet her — Det bliver
 et ganske stille Bryllup — kuns 11 Persohner i alt — hun bliver til

Maydag hos os — og han ligeledes — ieg miste Kisten ugieerne da hun er en saa sielden skikkelig Pige — de skal vies her i Kapellet —
 Hvorledes lever Fætter *Gottlob*⁷⁶⁾ — hils ham ret meget fra mig

Rosenholm d. 12te Decbr. 1831
 Mandag Aften Kl. 8½.

... lille Friederik haver ieg i en uhyre lang Tiid ikke seet — Pastor Bohl⁷⁷⁾ er meget misfornøyet med ham og klager over at han er saa doven — ellers siger han er det en god artig Dreng, i Juulen kommer han hiem

Rosenholm d. 18de Januari 1832

Din Fætter *Gottlob* haver for nylig — kort førend han forlod Jylland besøgt os — ieg var meget glad ved at se og tale ham
 En Lokke af mit Haar som ieg vilde have sendt i Æsken til dig var bleven glemt at indpakkes med hvorfor da ieg nu engang haver bestemt at sende dig det, i Dag i dette Brev indlagt følger —
 Det er jo meget smukke og deilige Foræringer du og Charlotte haver faaet til Juulen — Dine smaae Sydskende fik intet — Din Fader vilde ey endskiøndt ieg bad ham meget derom spendere noget paa dem — de ventete noget — men forgieves — Leopoldine var lit Mukken derover.

Lille Friederik er nu ogsaa kommen til Pastor Dalhofs⁷⁸⁾ i Mygind — han havde det ikke godt hos Pastor Bohl i Giesing hvorfor vi tog ham derfra han er nu usigelig lykkelig over denne Forandring enes saa godt med Werner og Jørgen og føler sig saa glad og tilfreds der — Dalhof er ligeledes vel tilfreds med ham — og roser hans gode Opførsel og Flid.

... Marie faldt Nyeaarsaften i Mørkningen her paa Graven da hun vilde spadserere en lille Tour paa Isen stødte sin høyre Arm saa stærk paa Albuen at hun nesten i 14 Dage ikke kunde røre den — ja sogar i 8 Dage ingen Kiøle kunde have paa, vi sadte hende strax 9 Iglar paa Stedet som lindrede Smerten — nu er hun da endelig kommet sig

Tænk dig engang søde lille Louise! Tante *Karen*⁷⁹⁾ skal til Clausholm⁸⁰⁾ som Huusjomfru til Frue *Oppen* — bestyre alting — hun er saare lykkelig derover — taler om intet anded skal have henimod 100 Rbd. Aarlig — ieg finder det meget urigtig og vil haabe hun ikke skal komme til at fortryde det — som ieg bestemt troer — til 1ste May skal det alt skee — vi haver endnu ingen i hendes Sted og bliver vist forlegne over dette hendes ubetænksomme og uoverlagte Skridt —

Din Fader skranter som sedvanlig alletider Hoste og Gigt i Hovedet og Brystet

Rosenholm d. 16de Febr. 1832

.....
 Jeg kan ret tænke mig hvilken Fornøjelse du og den rare lille Charlotte⁸¹⁾ finder i Dandsetimerne — du haver alletider havd saa stor Lyst dertil — kan du endnu erindre — mens Jomfru Grundtvig var her at naar hun om Aftenen i Mørkningen spildte paa Klaver hvordan alle I smaae Glutter dandsede med hverandre — du især blev aldrig kied deraf og bad bestandig Gusta blive ved endnu at spille lidt —

Jeg haver ret havd Uheld med mine Kanariefugle som alle ere uddøde paa 2 nær — ieg kan ikke begribe Aarsagen — da de dog bleve meget ordentlig passed — Turtelduerne er derimod i god Behold ieg haver nu 9 Stykker. Mine Blomster er i et herligt Flor ieg haver 300 Urtepotter som ieg alle selv passer — og som morer mig meget — deriblandt ære en Deel sieldne Planter —

Rosenholm d. 6de Martz 1832

.....
 Min Geburdsdag⁸²⁾ tilbragte vi her ret Fornøjelig, til Middag kom her en Deel ubudne ganske uventete Fremmede — Dalhofs — Præsten *Gødsche*⁸³⁾ fra Sødebye — som er kommen i Schous⁸⁴⁾ Sted — Madame *Henne* — Frøken *Henne* en Datter af afdøde Commandeur *Henne* i SoeEtaten⁸⁵⁾ — Jomfru Leemeier⁸⁶⁾ — Frue Sikker med Døtrene fra Schafføegaard⁸⁷⁾ — Hans, Anna og *Marie Moltke*⁸⁸⁾ kom ogsaa men disse trende sidste havde vi ventet. De bleve alle til langt ud paa Aftenen — Jeg fik en Deel meget smukke Foræringer

Rosenholm d. 27de Martz 1832

.....
 Tustrup⁸⁹⁾ er i disse Dage solgt til 2 Brødre Pind for 30.000 Rbdl. den yngste ved Navn *Anders Pind* som nu er Forpagter paa Thiele skal boe der men ikke i Hovedbygningen, men i Forpagterens Huus — det er en Broder af Grevinde Scheel⁹⁰⁾ paa Estrup.
 Din Fader skranter som sedvanlig og lider meget af Gigt og Hoste —

Rosenholm d. 23de August 1832

Torsdag Eftermiddag Kl. 6½.

.....
 Endnu haver vi ingen Lærerinde til dine smaae Sydskende men haaber dog med allerførste at faa en, da Marie nu ikke er ganske rask kan hun ikke taale at informere dem lengere — saa de jo nu gaar og driver lidt omkring uden at bestille synderlig meget — undtagen i Musik — som de lærer af den Musyklærer *Møller*, som er paa Wosnesgaard⁹¹⁾ — lille Grethe kan nu og begynde at spille nogle Stykker og det ret pæn. — Jomfru Grundtvig er nu bleven for en 8te Dage siden forloved med en Lieutenant *Borrez* som staar ved Regimentet i Glükstadt, hvorover hun er uhyre lykkelig — dog

paa Søndag skal han reise tilbage — hvilked vil gaa hende nær, især da hun ikke kan vente at see ham saasnart igjen

 Kisten og Jens Tieners lille Pige *Anne Sophie* er for kort Tiid siden død her paa Gaarden hun leed meget havde indvortes Krampe⁹²⁾ — I Gaard døde Staldkarlen *Niels Thortes*⁹³⁾ Kone som boede imellem her og Hornslet i det Huus ved Laden og som du sikker kan erindre dig.
 . . . Vores gamle Karen⁹⁴⁾ her er meget svag, gaaer og pusler omkring uden synderlig at kan foretage sig noget, bliver desaaarsag saa gnaven og vranten — desuagtet henger de smaae saa meget efter hende, som hun kieler alletider for — især lille Emerentze.

Rosenholm d. 13de Septbr. 1832

.
 Til Nytaar faaer vi nu en Gouvernante til de smaae, en Mamsel *Begtrup*⁹⁵⁾ som for nerverende Tiid er Lærerinde for Etatsraad *Orssteds*⁹⁶⁾ Børn, *Borring*⁹⁷⁾ har forskaffed os hende — roser hende meget — vi havde saa gierne ønsked at erholde hende strax men hun kan desværre ikke komme førend til Nytaaer — til den Tiid kommer Leopoldine og Grethe nok til Estrup, da Marie er alt for svag at læse med de smaae og de ikke godt kan gaae saa lenge og dovne omkring — Grev Scheels haver en megen from og skikkelig Pige til deres Børn, en Mamsel *Kock* som haver loved fra nu af og indtil vores egen Gouvernante kommer at informere dem —
 At det lille Daadyr paa Kierstrup morer dig og den rare lille Charlotte kan ieg vel tænke — det er saa nydelig at have et Dyr tam — det morer mig selv endnu —
 I Dag er Ivers Geburdsdag — han bliver 24 Aar — ieg har forært ham et smukt Silke Lommetørklæde og et lille Reiseskrin med Speil til at barbære sig ved — i Skrinet er en Skuffe — hvorudi et Stykke fin hvid Sæbe — en Neilesax — en Kam — en Tandbyrste og en pæn lille Pennekniv — han var meget glad derover — og fandt det saa smuk —
 . . . Anna begynder nu at blive artig, men en dygtig Vildkat — gaaer bestandig med en Pidsk i Haanden og en Pibe i Munden — rider paa Stokke og Kiepheste — ingen af dine Brødre har været saa Vild og overgiven — fløyter som en Dreng og er fra Morgen indtil Aften i Bevegelse — men løber tidt væk fra os — alletider paa Spellop — nu skal hun have Buxer og Kiøle hvorom hun pluddre uophørlig — siger Anna skal ha' Buxer paa —

Rosenholm d. 13de Januar 1833

.
 At du haver moret dig og havd et saa behagelig og glædelig Juul fornøyer mig usigelig, Iver har fortalt mig om de mange smukke Foræringer du har faaet. De smaae her haver ingen Juuletræ havd ej heller faaet nogle Foræringer — endskiøndt de flere Gange

yttrede dette Ønske vilde ieg dog ikke indlade mig derpaa — da det ellers let kan blive til en Vane. Tante *Karens*⁹³⁾ Forlovelse med *Jens Møller*⁹⁹⁾ som du kiender under Navnet af Dandsemesteren

Baronesse Louise
Rosenkrantz og
hendes egen-
hændige navnetræk
1854.
Rigsarkivet fot.

haver du vel allerede hørt — og vist moret dig derover — paa Tirsdag kommer de hertil — ieg kan just ikke sige at ieg glæder mig dertil — derimod er din gamle Bedstemoder¹⁰⁰⁾ saa Fornøyet derover og finder Karen gjør en saa stor Lykke — for ½ Time siden modtog ieg et Brev fra Karen hvorudi hun melder mig at hun ikke bliver længere end til 1ste Martz paa Clausholm¹⁰¹⁾ — at hendes Bryllup er fastsadt til d. 12te Martz og skal staa hos Schous¹⁰²⁾ i Aarslev Præstegaard
Leopoldine, Grethe og Emerentze lærer nu meget flittig hos deres Gouvernante Mamsell Begtrup — som lader til at være en serdeles talentfuld og meget dannet Pige — holder meget af de smaae — omgaaes dem saa godt saa vi ikke kan anded end holde meget af hende og kunde næppe have truffen et bedre Valg — lille Emerentze begynder allerede at stave meget godt, kan en Deel franske Vocabler strikker ret vel — og da hun med intet havde begyndt da Mamsellen

kom synes mig det alt er godt avancert, lille Anna er en sød, vel-signet lille Glut og saa overgiven og morsom, man beskylder mig at ieg forkieler hende dygtig — endskiøndt det ey kan benegtes —

Baron Gotlob
Rosenkrantz. 1854.
Det kgl. Bibliotek.

vil jeg dog ikke være min Skrøbelighed bekiendt — og vedgaae dette.

Din gode Tantet Raben haver tilladt mig at maatte besøge hende først i Aprill
Tænk dig, gode Louise, nu ere alle mine Kanariefugle uddøde — Nyetaars Natt døde den sidste, nu har ieg en Deel smukke Turtelduer i Taarnet —

Rosenholm d. 18de Martz 1833

.....
Torsdag d. 7de Martz var din Tante Karens Bryllop med Jens Møller¹⁰³⁾ — vi var alle der undtagen din Fader som ey skiøtter om at komme ud — der blev dandset indtil Kl. 2 om Natten — Leopoldine og Grethe var ogsaa med — morede dem herlig — det var

sandelig et meget pæn lille Bryllup — Karen saa godt ud hendes Pynt klædte hende serdeles vel, om Natten forbleve vi paa Tustrup. Sidste Tirsdag d. 12te dennes var din gamle kier *Karens* Bryllup med Gaardmand *Søren Porsen*¹⁰⁴) i Carlbye, de blev vihiet i Kapellet — Spiste i vores Spisestue og dandsede heele Natten i samme Værelse — tænk engang min søde Louise ieg gik først Kl. 4 om Morgenen tilsengs saa godt morede ieg mig — *Tørslev*¹⁰⁵) med Kone, Meieriforpagter *Bährens* med Kone og Jomfrue — Deignen *Biødtstrup* med 2 Døttre — *Glavind*¹⁰⁶) og Kone — samt din Broder Hans og Kone var alle her — din Svigerinde Anna dandsede heele Natten rask med alle de Bønder af Bruden og Brudgommens Familie hvoraf her vare en 40 Stykker alle vores Folk med ibereignet som fik Tilladelse at dandse med — *Jomfru Fauherholdt, Gitte, Marie* — ogsaa dine Brødre Werner, Jørgen og Friederik var sandelig ret raske Ball Herrer, Leopoldine og Grethe fik dem ogsaa ikke saa faa Dandse — det gik ret Muntert, men meget Anstændig — i Torsdags reiste gamle Karen¹⁰⁷) herfra — til stor Sorg og Bedrøvelse for alle de smaae Anna og Emerentze bleve ved at græde heele Aftenen indtil de kom i Rolighed — nu haver de glemt hende lidt — men sørger dog endnu.

Paa Gl. Estrup¹⁰⁸) have vi ogsaa været til et stort Ball som var meget brilliant — de havde allene 12 Musikanter. Marie som nu Gudskelov befinder sig meget vel dandsede da ogsaa rask og meget — Hvor Sieleglad ieg er ved at komme til at boe i Kiøbenhavn i Nærheden af din mig saa usigelig kiere Tante Raben og dig min søde Unge kan ieg ikke beskrive — thi ieg er kied at have med en saa stor og vidløftig Huusholdning at bestille som her, der kan ieg faa det Rolig og Magelig og hvilken Glæde at kunde have min heele Børneflok — Store og Smaa om mig. Gud give din rare Tante vilde have bleven i Byen indtil vi kom — men desværre det kan hun jo ikke — hvilken fornøvelig Vinter haaber ieg vi skal tilbringe neste Aar — ieg glæder mig usigelig ved den blotte Tanke — du min gode lille Louise er vist ikke mindre tilfreds dermed? — I de første Dage af May tænker vi at tiltræde Reisen — gid denne var lykkelig og vel overstaaet thi den vil blive lidt besværlig samt al ind og udpakning af vores mengde af Tøey — Hans og Anna flytter til Sommer fra Tustrup hertil — ieg tror bestemt de hellere var bleven hvor de nu ere

Rosenholm 1ste April 1833

.

 I Dag er min Moders¹⁰⁹) Geburdsdag hun haver fyldt sit 81 Aar
 Vores Afreise herfra er bestemt til de første Dage i May — Auktionen her er bestemt til d. 8de May — derfor iler ieg at komme bort inden den da ieg ugerne vilde være nerværende til den Tiid haaber ieg altsaa at være i Kiøbenhavn
 Jeg glæder mig usigelig til Efteraaret have den store Glæde at see

dig, din kiere Tante og den søde Charlotte — gjerne kom ieg i Sommer en lille Tour til Kierstrup — men det kan desverre ikke lade sig gjøre da det vil medtage for megen Tiid inden ieg kan i min nye Bopæl komme i Orden men til næste Sommer skal det være mig en stor Behagelighed at tage imod din gode Tantes kierlige Indbydelse.

Vores gamle Barnepige Karen¹¹⁰⁾ besøgte os i Gaard hun føler sig saa glad og lykkelig — bad at hilse dig.

I Morgen have vi her igjen et lille Bryllop — men gandske stille — det er *Niels Torst*¹¹¹⁾ Staldkarlen her paa Rosenholm — de skal vihes her i Kapellet — heele Brudeskaaret [?] hlive kuns 8 Personer.

Kiøbenhavn d. 7de Juny 1833

.....
 Jeg finder mig her i Staden serdeles vel og tilfreds — vi boer nydelig høye luftige Værelser — tæt ved Volden¹¹²⁾ — ieg spadserer daglig en dygtig Tour . . . mig synes ieg haver faat det saa Magelig og godt — paa Rosenholm havde ieg langt mere Bryderi — derfor er ieg saa vel fornøyet her. Dine smaae Brødre gaar meget flittig i deres Institutter — forsømmer ingen Tiimer — men lille Friederik er lidt doven det er det Eneste hvorover Lærerne klager — og saa maa han neste Dag sidde en Tiime over —
 Dine Smaae Systre finder dem her serdeles Tilfreds — og gaar i deres Fritimer ofte med Mamsel Begtrup spadserende
 Din Tante Karen er allerede Enke¹¹³⁾ — Møller døde d. 17de May af en galloperende Svindsoest . . . din Bedstemoder blev hos Hans paa Rosenholm — du kan ikke troe sødste Louise hvor nær min Moder tog sig alle vores Bortreise — hun holdt saa meget af Børnene og skal lenges saa uhyre efter dem
 Din Fader befinder sig vel tilfreds paa Rosenholm — og bestemt sig til at komme herover saasnart Snapsting er forbi.

Kiøbenhavn d. 4de October 1833

.....
 . . . du kan ikke troe hvor usigelig ieg glæder mig ved Tanken nu snart kan vente den store Glæde at see dig, Charlotte og din elskede Tante her — ja gode Pige ieg lenges meget derefter — og morer mig ved Tanken hvilken glad og lykkelig Vinter vi alle skal tilbringe sammen —
 . . . din Fader er endnu paa Rosenholm — dog venter ieg ham nu snart — hans Øyne skal have været saa daarlige.

.....
 Jeg haver allerede i dette Efteraar været 5 gange paa Comødie og seet flere nydelige Stykker — da ieg have abonert Pladsen i en Loge kommer ieg der hver Mandag — Marie haver ieg et par Gange tilbuden min Plads — men hun frygter den trykkende Hede vilde

genere hende — hvorfor hun helst opsætter det til det bliver koldere i Veiret.

Jomfru Grundtvig¹⁴⁾ fra hvem ieg skal hilse dig ret meget er siden Begyndelsen af Augusti Maaned her i Byen hos en Frue *Corsberg* — som Selskabsjomfru — bor i Westergade N° 10 — i disse Dage forlovet sig med en Provst *Petersen*¹⁵⁾ fra Jylland som er Præst i Holstebro — han reiste med din Broder tilbage men Gusta er bleven i Byen — da hun i Februar Maaned skal have Bryllup — nu er hun flyttet til hendes tilkommende Svigerforældre — Faderen er Klokke og en meget Riig Mand — som Gusta gjør Lykke — Kieresten skal være en meget agtværdig og duelig Præst.

Nu i denne Tiid haver vi hver Dag en Time Musik her i Gaden lige over for vores Vinduer i Sahlen — da her boer en Obers *d'Oriny*¹⁶⁾ i Huset som er ved Prins Christians Regimente, efter Exsersitzen bringes begge Fahnerne til ham — og efter at have afleveret disse spiller heele Musikken hver Dag omtrent en Timestiid som morer ikke allene Børnene men ogsaa alle vi andre — Anna hopper hvergang af lutter Glæde.

I Søndags var vi i Petri Kirke for at høre den Tydske Predikant doktor *Schleiermacher*¹⁷⁾ — dog hverken forstod ieg eller gefaldt mig hans Præken saa godt som Pastor *Johansens*¹⁸⁾ da den var meget for lærdt — Kirken var propfuld — saa vi med møye fik Plads.

Lev nu vel min søde velsignede lille Louise — mange Hilsner til den rare lille Charlotte og Mademoiselle *Hartier*¹⁹⁾ fra din ømt hengivne og kierlige Moder

Sophie Rosenkranz

NOTER

¹⁾ Baronesse Elisabeth Louise Rosenkrantz, 1821—1911. G. 1843 med sin fætter, baron Gotlob Emil Georg Frederik Rosenkrantz, jfr. note 76. (Stamtavler over danske Adelslægter, citeret St. o. d. A. VII s. 332).

²⁾ F. Rosenkrantz, 1791—1843. G. m. ritmester, kammerherre Sophus Frederik Raben, 1784—1828. (St. o. d. A. IV s. 191 f., jvf. VII s. 336). ³⁾ Født von Bülow, 1787—1833. Var datter af major Christian Friedrich von Bülow og dennes anden hustru Anna Clausen, jfr. note 21. (Venligst oplyst af dr. phil. Hans H. Fussing, jvf. St. o. d. A. VII s. 330 og Adolf v. Bülow: Bülowsches Familienbuch, 1911—14, I² s. 283 og II s. 490).

⁴⁾ Brevene findes i Elisabeth Louise Rosenkrantz' privatarkiv. Til dr. phil. Hans H. Fussing, på hvis opfordring og med hvis velvillige bistand denne udgivelse er kommet i stand, bringer jeg herved min bedste tak. ⁵⁾ 1772—1839. (St. o. d. A. VII s. 330). ⁶⁾ Voldum sogn, Galten herred, Randers amt. 1800 blev det købt af nævnte grev Hans Heinrich von Friccius von Schilden; han døde selv i 1810, men hans enke beholdt gården indtil 1819. (Danske slotte og herregårde IV s. 248). ⁷⁾ I kreds Pinneberg ved Elben.

Ejedes fra 1781 til 1819 af den i note 6 nævnte grev von Friccius von Schilden og hans enke. (Oldekop: Topographie des Herzogtums Holstein

1. Bd. VIII s. 40 f.). ⁸⁾ Om Rosenholm og dens beboere jvf. Hans & Palle Rosenkrantz: Rosenholm og Rosenkrantzterne, 1924, især s. 105 f. og Danske slotte og herregårde IV s. 376. ⁹⁾ Brevet er meget ødelagt, og det i skarpe parenteser anførte er, hvad jeg formoder skulle have stået på stedet; i et par tilfælde bliver formodningen for tilfældig, hvorfor jeg har anført ?. ¹⁰⁾ Eleonora Augusta Grundtvig, 1809—84, datter af sognepræst Søren Jacobsen Grundtvig i Nr. Snede. Hun var guvernante for børnene på Rosenholm. (Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: Patriciske slægter II s. 163, jvf. note 115). ¹¹⁾ Jvf. note 2. Denne havde vinterbolig i København, hvor hun iflg. Vejviseren for 1833 (s. 498) boede Gl. Torv 4. ¹²⁾ Louises yngste søster, baronesse Anna Dorothea Rosenkrantz, 1829—1908; g. m. apoteker Christian Schifter Holm. (St. o. d. A. VII s. 333). ¹³⁾ Louises ældste bror, baron Hans Henrik Rosenkrantz, 1806—1879; han var forlovet med Anna Dorotea Fædder, 1805—1856. (St. o. d. A. VII s. 330). ¹⁴⁾ Adolfine Povline Secher, 1808—1884; datter af Jørgen Mørch Secher på Skaføgård. Jvf. note 44. ¹⁵⁾ Formentlig baron Johannes Emil Adeler til Høgholm, 1777—1842. (St. o. d. A. VI s. 310). ¹⁶⁾ Formentlig Detmer Friederich von Ladiges, der var ejer af Vosnæsgård indtil 1835. (Danske slotte og herregårde IV s. 385). ¹⁷⁾ Niels Jacob Schou, sognepræst i Søby 1813—1830; han var gift med Anna Maria von Bülow, der var en søster til Sophie Rosenkrantz. (Wiberg: Dansk præstehistorie, citeret Wiberg, I s. 58). ¹⁸⁾ Peter Schæffer Dalhoff, sognepræst i Mygind 1827—1835; hos ham blev flere af Louises brødre undervist, jvf. note 38. (Wiberg II s. 413). ¹⁹⁾ Louises ældre søster, baronesse Marie Agnete Rosenkrantz; 1810—1907. (St. o. d. A. VII s. 332). ²⁰⁾ Ormslev sogn, Ning herred, Århus amt. Tilhørte fra 1787 rigsgreve H. Fr. Fædder-Charisius, hvis enke beholdt gården efter hans død i 1829 indtil 1832; deres datter var den i note 13 omtalte Anna Dorotea Fædder. (Danske slotte og herregårde, ny samling, III s. 149 f.). ²¹⁾ Sophie Rosenkrantz' mor, Anna von Bülow, f. Clausen, 1744—1842, jvf. note 3. Denne var datter af sognepræst Bertel Hermansen Clausen i Asperup på Fyn. (Wiberg I s. 114). ²²⁾ Andreas Birch 1758—1829, biskop over Århus stift 1805—1829. (Dansk biografisk lexikon, citeret Da. biogr. lex., III s. 105). ²³⁾ Brevet er revet halvt over. ²⁴⁾ Jvf. note 13. ²⁵⁾ Louises ældre bror, baron Frederik Julius Rosenkrantz, 1807—1886. (St. o. d. A. VII s. 331). ²⁶⁾ Louises ældre bror, baron Iver Holger Christian Rosenkrantz, 1808—1887. (St. o. d. A. VII s. 331). ²⁷⁾ Formentlig grev August Sophus Ferdinand Trampe, 1810—1863. (St. o. d. A. XIII³ s. 235). ²⁸⁾ Nr. Hørning sogn, Sdr. Hald herred, Randers amt. Gården havde Louises far fået forærende af grev von Friccius von Schilden, jvf. note 6. (Rosenholm og Rosenkrantzterne s. 106 og Danske slotte og herregårde, ny samling, III s. 121). ²⁹⁾ Grev Christen Scheel til Gl. Estrup, 1792—1844. (St. o. d. A. V s. 387). ³⁰⁾ Fausing sogn, Sdr. Hald herred, Randers amt. Fra 1825 ejedes gården af den i note 29 nævnte grev Christen Scheel. (Danske slotte og herregårde IV s. 276 f.). ³¹⁾ Døtre af Jørgen Mørch Secher på Skaføgård, jvf. note 14 og 44. ³²⁾ Antageligvis søster til den i note 67 omtalte købmand Leemeier. Jvf. note 86. ³³⁾ Granslev sogn, Houlbjerg herred, Viborg amt. Ejedes fra 1777 til 1844 af Geert de Lichtenberg. (Danske slotte og herregårde IV s. 183). ³⁴⁾ Carl Frederik Vilhelm Sigismund Gähler, blev major i 1821. (V. Richter: Den danske landmilitære etat 1801—90 I s. 191). ³⁵⁾ Søn af Jørgen Mørch Secher på Skaføgård. Jvf. note 44. ³⁶⁾ Det fremgår af andre steder i brevene, at Tørslev var forpagter på Rosenholm. ³⁷⁾ Jvf. note 18. ³⁸⁾ Louises ældre bror, baron Anton Werner Rosenkrantz, 1817—1894. (St. o. d. A. VII s. 332). Sammen med den i følgende note nævnte bror blev han undervist af pastor Dalhoff, jvf. note 18. ³⁹⁾ Louises ældre bror, baron Jørgen

Frederik Ambrosius Rosenkrantz, 1818—1895. (St. o. d. A. VII s. 332).⁴⁰⁾ Jvf. note 17. ⁴¹⁾ Louises yngre bror, baron Hans Frederik Rosenkrantz, 1822—1905. (St. o. d. A. VII s. 332 f.). ⁴²⁾ Jvf. note 34. ⁴³⁾ Jvf. note 27. ⁴⁴⁾ Hvilsager sogn, Sdr. Hald herred, Randers amt. Ejedes fra 1796 til 1852 af Jørgen Mørch Secher, 1772—1852, der med sin hustru, Dortea Nikoline Secher, havde 6 drenge og 4 piger. (Danske slotte og herregårde IV s. 306 og V. A. Secher: Slægten Secher (Siker). 1939, s. 142 ff.). ⁴⁵⁾ Jvf. note 18. ⁴⁶⁾ Louises ældre søster, baronesse Leopoldine Juliane Emerentze Rosenkrantz, 1820—1835. (St. o. d. A. VII s. 332). ⁴⁷⁾ = prikkel; spidst, syleagtigt instrument til at gøre håndarbejde med. (Ordb. over det danske sprog XVI sp. 1286). ⁴⁸⁾ Louises yngre søster, baronesse Else Margrethe Sofie Rosenkrantz, f. 1824. 1850 g. m. pastor Peter Holm. (St. o. d. A. VII s. 333). ⁴⁹⁾ Louises yngre søster, baronesse Charlotte Emerentze Rosenkrantz, 1826—1839. (St. o. d. A. VII s. 333). ⁵⁰⁾ Dette selskab, hvis direktør var tyskeren Carl Becker, spillede på denne tid rundt omkring i de jyske byer. (Robert Neiiendam: De farende folk, 1944, s. 31 ff.). ⁵¹⁾ I direktør Carl Beckers bekendtgørelse om dette stykke, Lucinda eller Stjernedronningen, kaldes det en »Romantisk-komisk Trylleopera i 3 Akter«. (Århus Stiftstidende, 1830, nr. 1, fredag d. 1. 1.). ⁵²⁾ Frederik 6. var født 28. 1. 1768. (Da. biogr. lex. VII s. 256). ⁵³⁾ Jvf. note 10. ⁵⁴⁾ Kirstine Grundtvig, f. Nørregaard, 1762—1848. Boede i Århus. Jvf. note 10. ⁵⁵⁾ Jvf. note 34. ⁵⁶⁾ Louise opdroges sammen med sin fasters eneste dalevende datter, Charlotte Wilhelmine Sophie Raben, 1824—1838. (St. o. d. A. IV s. 191 f.). ⁵⁷⁾ Ane Adelgunde Grundtvig, 1796—1840. Jvf. note 10. ⁵⁸⁾ Hjemlev herred, Skanderborg amt. Gården ejedes fra 1821 af Louises farbror, Jørgen Rosenkrantz, 1774—1831. (Danske slotte og herregårde, ny samling, III s. 214 og St. o. d. A. VII s. 333). ⁵⁹⁾ Frederik Wilhelm Willemoës, 1778—1860; var 1817—1844 stiftsfysikus i Århus. (K. Carøe: Den danske lægestand 1786—1838, 1905, s. 226). ⁶⁰⁾ Jvf. note 10. ⁶¹⁾ Jvf. note 28. ⁶²⁾ Fuglse sogn, Fuglse herred, Maribo amt. Ejedes på denne tid af Louises faster, jvf. note 2. Efter dennes død i 1843 opstod der strid mellem familien Raben og baron Gotlob E. G. F. Rosenkrantz, hvem kammerherreinden havde tiltænkt gården, jvf. note 76. (Danske slotte og herregårde II s. 274 f.). Endvidere har jeg haft adgang til kammerherre, greve Sponnecks manuskript om Kærstrups historie, hvorfor jeg herved bringer ham min bedste tak. ⁶³⁾ Jvf. note 34. ⁶⁴⁾ Lars Peter Buhl, sognepræst i Giesing og Nørager 1827—1837. (Wiberg I s. 443). ⁶⁵⁾ Formentlig kammerherre Frederik Julius von Haxthausen, 1772—1834. (St. o. d. A. I s. 240). ⁶⁶⁾ Jvf. note 54. ⁶⁷⁾ Kistine Sofie Mørch Secher, 1804—1849; 1830 g. m. Rasmus Hansen Leemejer, købmand i Randers, Jvf. note 44. ⁶⁸⁾ Formentlig greve Frederik Christopher Just Gerhard Trampe, 1772—1848. (St. o. d. A. XIII³ s. 235). ⁶⁹⁾ Comtesse Frederikke Caroline Trampe, 1802—1873. Datter af ovennævnte grev Trampe. (Sst. s. 236). ⁷⁰⁾ Jvf. note 17. Han var sognepræst i Årslev 1830—1851. ⁷¹⁾ Christian Frederik Friis, sognepræst i Årslev 1815—1830. (Wiberg I s. 58). ⁷²⁾ Han blev begravet 1. 2., hed Nicolay Schipper og var 60 år gammel. (Hornslet kirkebog — mikrofilm rulle nr. 8419 på RA). ⁷³⁾ Et syngestykke af poetisk indhold af englænderen Planche. Det opførtes første gang på Det kgl. teater 31. 1. 1831 og opnåede ialt kun 5 opførsler. (Th. Overskou: Den danske skueplads 5, 1864, s. 95 f. og 107). ⁷⁴⁾ Niels Naur Nue, 1803—1864, praktiserede ved Rosenholm 1831. (K. Carøe: Den danske lægestand 1786—1838, 1905, s. 151). ⁷⁵⁾ 5. 11. 1831 viedes i kapellet på Rosenholm Jens Christensen, tjener på Rosenholm, og Kiersten Pedersdatter på Rosenholm. (Hornslet kirkebog — mikrofilm rulle nr. 8419 på RA). ⁷⁶⁾ Got-

lob Emil Georg Frederik Rosenkrantz, 1803—1884. Han var søn af den i note 58 nævnte Jørgen Rosenkrantz og hjalp sin faster, kammerherreinde Raben-Huitfeldt-Levetzau på Kærstrup, jvf. note 2, efter at være blevet cand. jur. i 1827. Her på Kærstrup har han altså lært sin senere hustru, Louise Rosenkrantz, at kende, jvf. note 1. Han blev senere amtmand i Thisted og stiftamtmand i Viborg. (Da. biogr. lex. XX s. 69 f., Danske slotte og herregårde II s. 274 f. og kammerherre, grev Spønnecks optegnelser). ⁷⁷⁾ Jvf. note 64. ⁷⁸⁾ Jvf. note 18. ⁷⁹⁾ Sofie Rosenkrantz' søster, Karen Basse von Bülow, der åbenbart har hjulpet til med husførelsen på Rosenholm. Jvf. note 103. ⁸⁰⁾ Jvf. note 6. Gården var 1819 blevet overtaget af fru Rosalie von Oppen Schilden, der ejede den indtil 1859. ⁸¹⁾ Jvf. note 56. ⁸²⁾ Sophie Rosenkrantz var født 25. 2. 1787, jvf. note 3. ⁸³⁾ Hans Frederik Götzsche; var sognepræst i Søby 1830—1839. (Wiberg III s. 258). ⁸⁴⁾ Jvf. note 70. ⁸⁵⁾ Kommandørkaptajn Claus Hartvig Henne, 1776—1829. (Hirsch & Hirsch: Fortegnelse over danske og norske officerer 1648—1814 V s. 64). ⁸⁶⁾ Jvf. note 32. ⁸⁷⁾ Dorteia Nikoline Secher, g. m. Jørgen Mørch Secher til Skafføgård. Af døtrene kan der kun være tale om Adolfine Povline (jvf. note 14) og Edel Kirstine Margrethe. Jvf. note 44. ⁸⁸⁾ Formentlig Augusta Maria Caroline Moltke, 1809—1883. (St. o. d. A. X s. 204). ⁸⁹⁾ Jvf. note 28. Iflg. Trap: Danmark, 4. udg., VI s. 581 f. solgtes gården for 29.000 rd. ⁹⁰⁾ Christiane Scheel, f. Pind, 1796—1855. Jvf. note 29. ⁹¹⁾ Skødstrup sogn, Ø. Lisbjerg herred, Randers amt. Jvf. note 16. ⁹²⁾ Anne Sophie Christensen, datter af tjener Jens Christensen på Rosenholm, døde 1. 7. 1832 og blev begravet 6. 7. s. å. i en alder af 11 uger. (Hornslet kirkebog — mikrofilm rulle nr. 8419 på RA; jvf. note 75). ⁹³⁾ Jvf. note 111. ⁹⁴⁾ Jvf. brev af 14. 2. 1831. ⁹⁵⁾ Christiane Birgitte Begtrup, 1798—1875. (Johs. Caroc: Slægten Begtrup, 1932, s. 106). ⁹⁶⁾ Formentlig fysikeren H. C. Ørsted, 1777—1851. (Hof- og statskalenderen 1833 sp. 151 og Da. biogr. lex. XXVI s. 575 ff.). ⁹⁷⁾ Måske den i Vejviseren for 1834 (s. 69) anførte cand. theol., fransk sproglærer L. S. Borring. I brevet af 12. 10. 1829 til Louise omtales en Borring, som hun skal bo hos, indtil fasteren kommer til København. ⁹⁸⁾ Jvf. note 79. ⁹⁹⁾ Bygmester og møller i Årslev mølle. Jvf. note 103. ¹⁰⁰⁾ Jvf. note 21. ¹⁰¹⁾ Jvf. note 80. ¹⁰²⁾ Jvf. note 17 og 70. ¹⁰³⁾ 7. 3. 1833 viedes i Årslev kirke enkemand Jens Møller, 63 år, og jomfru Karen Basse von Bülow, 47 år. (Voldum kirkebog — mikrofilm rulle nr. 9040 på RA; jvf. note 79 og 99). ¹⁰⁴⁾ 12. 3. 1833 viedes i kapellet på Rosenholm enkemand og gårdejer Søren Porsen af Karlby, 66 år, og pigen Karen Sørensdatter ved Rosenholm, 56 år. Blandt forlovere var bestyrer Glavind, Rosenholm. (Hornslet kirkebog — mikrofilm rulle nr. 8419 på RA). ¹⁰⁵⁾ Jvf. note 36. ¹⁰⁶⁾ Denne var bestyrer på Rosenholm, jvf. note 104. ¹⁰⁷⁾ Jvf. note 94. ¹⁰⁸⁾ Jvf. note 30. ¹⁰⁹⁾ Jvf. note 21. Aldersangivelsen stemmer dog ikke. ¹¹⁰⁾ Jvf. note 104. ¹¹¹⁾ 2. 4. 1833 viedes i kapellet på Rosenholm enkemand Niels Hansen i Hornslet og Maren Olesdatter ved Rosenholm. (Hornslet kirkebog — mikrofilm rulle nr. 8419 på RA; jvf. note 93). ¹¹²⁾ Iflg. Vejviseren for 1834 (s. 519) boede de i Ny Kongensgade 232. ¹¹³⁾ Jvf. note 79 og 103. ¹¹⁴⁾ Jvf. note 10. ¹¹⁵⁾ Herman Frederik Petersen, sognepræst i Holstebro 1827—1842, provst 1830. Han blev gift med Augusta Eleonora Grundtvig i 1834; hans far var klokker og graver ved Trinitatis kirke. (Wiberg III s. 138). ¹¹⁶⁾ Frederik Julius d'Origny, 1774—1838; 1828—1834 kommandant for prins Christian Frederiks regiment. Iflg. Vejviseren for 1834 (s. 464)

boede også han Ny Kongensgade 232. (Hirsch & Hirsch: Fortegnelse over danske og norske officerer 1648—1814 VII s. 522). ¹¹⁷⁾ Friedrich Ernst Schleiermacher, 1768—1834, professor ved Berlins universitet og en meget fremtrædende teolog. (Salmonsens konversationslexikon XXI s. 16). ¹¹⁸⁾ Dr. teol. Johann Christian Gottberg Johannsen, sognepræst ved Petri tyske kirke 1825—1854. (Wiberg II s. 183). ¹¹⁹⁾ Denne var guvernante for Louise og Charlotte.

For lån af billedet af baronesse Louise Rosenkrantz bringer jeg baron Erik Rosenkrantz, Liselund, min bedste tak.